

BORGARSÝN

Umhverfis- og skipulagssvið Reykjavíkurborgar

Desember 2020 töl. 25

Ríttstjórn

Björn Ingi Edvardsson
Birkir Ingibjartsson
Edda Ívarsdóttir
Elínborg Ragnarsdóttir
Friðrik Gunnarsson
Gunnar Hersveinn Sigursteinsson
Guðrún Soffía Björnsdóttir
Hrafnhildur Sverrisdóttir
Hrönn Hrafnisdóttir
Inga Rún Sigurðardóttir
Ingvar Jón Bates Gíslason
Lilja Sigurbjörg Harðardóttir
Snorri Sigurðsson
Sólveig Sigurðardóttir

Ábyrgð

Ólöf Örvarsdóttir
Sviðsstjóri umhverfis- og skipulagssviðs
Reykjavíkurborgar

Umbrot og hönnun

Hulda Einarisdóttir

Forsíðumynd

Inga Rún Sigurðardóttir

Mynd: Juliette Rowland

15-16

MEIRI VERND OG BETRA STÍGAKERFI

Elliðaárdalurinn er mikilvægt útivistar- og náttúrusvæði í Reykjavík með ríka sögu og sterka ímynd meðal borgarbúa.

11-13

BORGARLÍNAN BREYTIR UMHVERFINU

19-21

MEIRI BORG MEIRI NÁTTÚRA

2

LEIÐARI

7-8

JÓLABROS BREIÐIST YFIR BORGINA

14

VERÐLAUN FYRIR TILLÖGUR UM LEIKSKÓLA OG FJÖL- SKYLDUMIÐSTÖÐ

22

HAGANLEGA SKIPULÖGÐ SMÁHÝSI

3-5

ÁRTÚNSHÖFÐI OG ELLIÐAÁRVOGUR

9-10

LOFTSLAGSFUNDUR REYKJAVÍKURBORGAR OG FESTU 2020

17-18

SÖFNUN LÍFRÆNS ELDHÚSÚRGANGS

23-24

SÖGUHUNDURINN STUTT SAMANTEKT ÚR BYGGINGARSÖGU AUSTURBÆJARSKÓLA

LEIÐARI

Höfundur: Ólöf Örnarsdóttir

Þrátt fyrir að takturinn í samfélaginu hafi breyst tímabundið hefur uppbygging í Reykjavík samkvæmt Aðalskipulagi haldið áfram af fullum krafti. Síðastliðið vor samþykkti borgarstjórn áætlunina um græna planið þar sem ólíkir straumar sjálfbærni og umhverfismála fléttast inn í ákvarðanatöku, framkvæmdir og rekstur næstu ára. Með því er staðfest að grænar áherslur eru í fyrirrúmi. Tvö græn hverfi eru á teikniborðinu, Skerjafjörður og svo Ártúnshöfði sem er þróunar- og uppbyggingarsvæði Reykjavíkur. Áætlað er að þar rísi allt að 8.000 íbúðir og þrír grunnskólar í bland við þjónustu og aðra atvinnustarfsemi á næstu árum.

Nýlega var samþykkt deiliskipulag fyrir Elliðaárdal en tillagan felur í sér meiri vernd og betra stígakerfi eins og sjá má hér síðar í Borgarsýn. Fjárfesting á vegum borgarinnar hefur aldrei verið meiri en töluvert bættist við af nýjum fjárfestingarverkefnum vegna Covid-19.

Nú þegar er hafinn undirbúningur stórra hönnunarsamkeppna vegna uppbyggingar nýrra grunnskóla og nútíma Borgarbókasafns. Nýlega voru kynnt úrslit úr hönnunarsamkeppni um miðborgarleikskóla þar sem arkitektastofan Basalt varð hlutsköpunar. Tillagan fer einstaklega vel í götmyndinni, efnisnotkun er hlýleg og rýmismyndun innan sem utandyra spennandi. Það verður gaman að sjá þessa byggingu rísa enda langt síðan leikskóli hefur verið byggður miðsvæðis.

Hverfisskipulagsvinnan hefur gengið vel og munu fleiri hverfi bættast við árið 2021 og stór umbreytingarverkefni í samgöngum og skipulagi í undirbúningi.

Frumdrög að Borgarlínu liggja nú fyrir en í skipulagi er lögð áhersla á þróunarsvæði og þróunarsvæði aðalskipulagsins þar sem Borgarlína verður hryggjarstykkið. Markmiðið er að auka hlutfall gangandi, hjólandi og almenningssamgangna í ferðum fólks enda eru breyttar samgönguvenjur lykilatriði svo Reykjavík nái markmiðum sínum í loftslagsmálum en borgin á að verða kolefnishlutlaus árið 2040.

Endurhanna þarf torg, göngugötur og borgargötur til þess að gera borgina gönguvænni og þar með líflegri og tóku borgarbúar hinu nýja Óðinstorgi einmitt fagnandi síðasta sumar. Verkefnið Sumarborgin setti líka svip sinn á miðborgina og borgin var svo gróðursæl og blómleg að eftir því var tekið.

Annars er mikill metnaður til þess að miðborgin verði falleg og lífleg allt árið um kring og ég þori að fullyrða að borgin hefur aldrei verið jólalegri en í ár. Miðborgin er mikilvægur áfangastaður fyrir jólin og er einstaklega sparileg í desember. Til gamans má nefna að 20 kílómetrar af seríum lýsa upp borgina sem eru samtals 200.000 perur. Í ár eru líka jólaljós í Laugardal og Elliðaárdal í fyrsta sinn auk hinna hefðbundnu jólatrjáa með ljósum í öllum hverfum.

Að lokum vil ég nefna smáhýsin í Gufunesi sem eru fimm talsins. Þau eru staðsett í útjaðri á nýju íbúða- og þjónustuhverfi sem nú er í uppbyggingu í Gufunesi. Smáhýsin eru hluti af húsnæðisúrræðum sem borgin býður heimilislausum með miklar og flóknar þjónustuparfir og byggir á hugmyndafræðinni „Húsnæði fyrst“ sem snýst um að allir eigi rétt á húsnæði og geti haldið því með einstaklingsbundinni aðstoð.

Aðalhönnuður smáhýsanna var Steinar Sigurðsson, arkitekt hjá Teiknark og eru þau einstaklega falleg og öllu haganlega fyrir komið. Umhverfið er líka vandað og vonandi fer vel um alla sem þarna munu eiga heimili. Viðbrögð borgarbúa við þessari nýju uppbyggingu hafa verið jákvæð og kærleiksrík enda eiga allir jafnan rétt til að hafa þak yfir höfuðið.

Megi árið 2021 koma fagnandi, okkar grænu leiðarljós skína skært og græn skref tekin daglega í átt að kolefnishlutlausri borg.

Borgarsýn - umhverfis- og skipulagssvið
Reykjavíkurborgar
Borgartún 12-14
105 Reykjavík.

Skýringarmynd: Afmörkun svæða 1 og 2.

ÁRTÚNSHÖFÐI OG ELLIÐAÁRVOGUR NÝR OG GRÆNN BORGARHLUTI

Höfundur: Sólveig Sigurðardóttir

Ártúnshöfði og Elliðaárvogur er stærsta þróunar- og uppbyggingarsvæði Reykjavíkur. Áætlað er að þar rísi allt að 8.000 íbúðir og þrír grunnskólar í bland við þjónustu og aðra atvinnustarfsemi á næstu árum.

Gert er ráð fyrir að íbúar geti orðið allt að 20.000 talsins í fullbyggðum borgarhluta. Síðustu áratugi hefur iðnaðarstarfsemi verið einkennandi fyrir svæðið en flutningur hennar er þegar hafinn og samhliða uppbyggingu fjölbreytts borgarhverfis mun hún víkja að fullu.

Grænar áherslur

Nálægð svæðisins við strandlengjuna og útivistarsvæði Elliðaárdals skapar mikla sérstöðu í borginni. Miðlæg lega þess á höfuðborgarsvæðinu og nálægð við stofnæðar eru forsendur fyrir þéttbyggðu borgarhverfi sem styður við breyttar áherslur í samgöngumálum með Borgarlínu. Í hverfinu verða að veruleika megináherslur Græna plansins, sem er viðtæk áætlun um fjárfestingu, framkvæmdir og atvinnusköpun í Reykjavík. Til verður þétt, umhverfisvæn byggð í góðum tengslum við hágæða almenningssamgöngur.

Áhersla er lögð á gott aðgengi að áhugaverðum útivistarsvæðum sem mynda samhangandi vef. Á brún Ártúnshöfða verður samfelldur útsýnis- og upplifunarstígur og aðgengi að strandlengjunni verður tryggt með göngu- og hjólastígum. Skapaðar verða aðstæður til fjölbreyttra bað-

Svæði 1- Krossmýrantorg verður hjarta hversfisins.

Elliðaárvogur.

Hamarstígur - Sterkar tengingar íbúðarbyggðar við græn svæði.

og sjósundsmöguleika við strandlengjuna og Geirsnefi verður umbreytt í stóran almenningsgarð fyrir Ártúnshöfða, Elliðaárvog og Vogabyggð.

Fólk í fyrsta sæti

Svæðið verður deiliskipulagt í áföngum. Undanfarin misseri hefur verið unnið að deiliskipulagstillögum fyrir svæðin næst þróunarás Reykjavíkur (svæði 1 og 2) og er forkynning á þeim nú að hefjast. Tillögurnar eru unnar af ASK arkitektum, Arkís arkitektum ehf. og Landslagi ehf. og taka mið af nútímalegum áherslum í borgarþróun og skipulagi. Leiðarljós allrar skipulagsvinnu er að styðja við markmið borgarinnar í loftslagsmálum, sem stuðla að sjálfbærri þróun borgarumhverfisins.

Á svæðum 1 og 2 er gert ráð fyrir allt að 3.800 íbúðum. Lögð er áhersla á fjölbreytt framboð íbúðarhúsnæðis í bland við atvinnustarfsemi og blómlegt borgarlíf þar sem vistvænum samgöngumátum er gert hátt undir höfði. Tvær borgarlínustöðvar verða í borgarhlutanum; við Krossamýrartorg (svæði 1) og á mótum Stórhöfða og Sævarhöfða (svæði 2). Krossamýrartorg verður nokkurs konar þungamiðja borgarhlutans með fjölbreyttri verslun, þjónustu og afþreyingu. Einnig er gert ráð fyrir menningarhúsi við torgið og almenningsgarði í tengslum við það.

Samhliða deiliskipulagstillögum fyrir svæði 1 og 2 er unnin hönnunarhandbók fyrir landslagshönnun göturýma, almenningsrýma og inngarða til að tryggja að yfirbragð og innihald þessara svæða verði af miklum gæðum. Lögð er áhersla á að fólk og gróður sé ávallt í fyrsta sæti.

Alþjóðleg umhverfsvottun

Stefnt er að því að deiliskipulagsáætlanir fyrir Ártúnshöfða og Elliðaárvog fái BREEAM umhverfsvottun. Vottunin byggir á alþjóðlegu matskerfi BREEAM Communities sem skilgreinir kröfur til vistvæns skipulags og hjálpar hönnunarteymi, framkvæmdaraðilum og skipulagsaðilum að bæta, mæla og votta sjálfbærni hverfis á hönnunar- og skipulagsstigi. Matskerfið byggir á fimm efnisflokkum: Samráð og stjórnun, félagsleg og efnahagsleg velferð, auðlindir og orka, landnotkun og vistfræði, samgöngur og hreyfing.

Svæði 2- Þétt borgarbyggð við Sæviðarhöfða.

Yfirlitsmynd yfir svæði 1 og 2.

VELDU ÞÉR GRIP VIÐ HÆFI

Meira er ekki alltaf betra. Réttir hjólbarðar skila mestu öryggi og þá græða allir – við sjálf, göturnar og andrúmsloftið.

HVAÐA DEKK HENTA ÞÉR?

Jólastemningin er í miðborginni. Glaðir gestir á Ingólfstorgi. Mynd/Juliette Rowland

JÓLABROS BREIÐIST YFIR BORGINA

Höfundur: Inga Rún Sigurðardóttir

„Þá þarf ekki lengur að kvarta yfir því að það vanti jólasvipinn á bæinn. Snjórinn gerir sitt til þess, en mennirnir hjálpa skaparanum með því að setja upp jólaskraut,“ skrifar Víkverji í Morgunblaðinu 13. desember 1949. Þar segir að fjöldamargir kaupmenn hafi af litlum efnum skreytt sýningarglugga sína, víða smekklega en rafvirkjarnir gangi með sigur af hólmi því þeir hafi kunnáttuna og tækin til að skreyta með marglitum rafmagnsperum.

„Hjá Lúðvík Guðmundssyni er ljóshringur og stjarna, ör hjá Eiríki Hjartarsyni og ljómandi falleg jólabjalla, gerð úr marglitum perum við Vesturgötu.“ Lýkur pistlinum á því að Víkverji skrifar: „Allt hjálpar þetta til að koma mönnum í jólaskapið.“

Það er sannarlega það sem Reykjavíkurborg er að gera núna, koma fólki í jólaskapið með því að skreyta meira en áður. Skaparinn hefur fengið sérstaklega góða aðstoð í ár frá starfsfólki borgarinnar sem hefur sett upp 200.000 perur eða alls 20 kílómetra af

ljósaseríum. Það er þriðjungs aukning frá árinu 2018 þegar perurnar voru 150.000 talsins. Reykjavíkurborg bætir heldur betur í skreytingar og stemningu til að gleðja íbúa og gesti á tímum heimsfaraldurs.

Jákvæð upplifun í umhverfinu

Rafall á Vesturgötu 2 lét setja upp þessa skrautlegu bjöllu sem Víkverji skrifaði um. Jólabbjöllur af svipuðu tagi hafa verið Reykvíkingum kærar síðan þá og hafa bjöllurnar fengið fleiri staði til að hanga á. Ljóshringur stjarna og ör prýddu bæinn árið 1949 og en núna hafa ýmsar nýjungar litið dagsins ljós. Þar á meðal er blá lýsing á völdugu tré í Fógetagarðinum, sem hefur vakið mikla athygli.

Ljósapak yfir Austurstræti er önnur nýjung og ekki má gleyma ljóskúlunum sem prýða Laugaveg og Hljómskálagarð. Allt er þetta liður í að skapa jákvæða upplifun, búa til eitthvað sem kemur á óvart í umhverfinu, segir Rebekka Guðmundsdóttir borgarhönnuður.

Með því að færa ljósaskrautið nær fólki eins og með kúlunum og jólapakinu er lagður grunnur að betri upplifun gangandi vegfarenda og notalegrí stemningu.

Hverfisgata er mörgum ljósum prýdd eins og í fyrra, Hjartatorg er skreytt á skemmtilegan hátt og hið nýja og vinsæla Óðinstorg er komið í jólabúning. Búið er að bæta við jólalýsingu á efsta hluta Laugavegar. Jólaljósirnir kvikna einnig í úthverfum eins og í trjáögögnum í Laugardal og í nágrenni við Rafstöðvarveg í Elliðaárdal.

Jólin þá og nú

„Já, jólaskreytingarnar. Undanfarin ár hafa þær sett svip á bæinn í desembermánuði og flestum ber saman um að þær hafi orðið meiri og betri með hverju ári,“ stendur í dagblaði, ekki árið 2020 heldur í Tímanum árið 1956.

Jón H. Björnsson, garðyrkjumaður, landslagsarkitekt og forstöðumaður garðyrkjustöðvarinnar Alaska ræddi við blaðið 15. desember það ár og upplýsti að þetta væri í fjórða sinn sem bærinn hafi verið skreyttur um hátíðarnar en fyrst var það gert um jólin 1953. Jón hafði þá nýlega hafið starfsemi Alaska.

„Það háði okkur þar náttúrulega mikið að atvinna var lítil sem engin yfir vetrarmánuðina. Ég var því ýmislegt að ráðgera okkur til atvinnubóta og þannig komu mér þessar jólaskreytingar fyrst í hug,“ segir Jón sem fékk Fegrunarfélagið til liðs við sig og upplýsir að fulltrúi þess, Sveinn Ásgeirsson, hafi átt hugmyndina að því að fá verslunarfyrtæki í miðbænum til að bera kostnaðinn af skreytingum fyrir fram verslanir sínar. Árið 1956 var þessi kostnaður 165 kr. á metra.

Veðrið var til trafala á sjötta áratuginum líkt og nú og reyndu desemberstormarnir á skrautið og gátu tafið uppsetningu. Í fyrstu skreyttu Jón og félagar aðeins Austurstræti en annar aðili var með Hafnarstræti. Skreytingar þeirra náðu árið 1956 yfir Austurstræti, Hafnarstræti, Laugaveg og Bankastræti en aðrir skreyttu Skólavörðustíg. Vafningarnir sjálfir voru gerðir í garðyrkjustöðinni en uppsetning fór að mestu fram á nóttunni. Rafveitan útbjó fyrsta árið ljósaseríuna sem var notuð enn þremur árum síðar í Austurstræti og lagði einnig rafmagnið ókeypis til skreytinganna. Vafningarnir í Austurstræti voru 800 metrar að lengd árið 1955 og taldi Jón grenið vega uppundir tonn að þyngd. Allt grenið var keypt af Landgræðslusjóði.

Jólaskrautið hefur fengið lengri líftíma nú og er sett upp fyrr og tekið niður síðar en áður var. Þarna fyrir rúmum sextíu árum var miðað við að skreytingarnar væru komnar upp í byrjun desember og teknar niður nóttina eftir þrettándann.

Bláa tréð í Fógetagarðinum hefur vakið mikla athygli. Mynd/Inga Rún.

Enginn millivegur

Veðrið er alltaf áskorun og ýmis tækniatriði í uppsetningu líka en þegar allt kemur til alls er það fagurfræðin sem er stærsta áskorunin. Jón segir uppsetninguna vera mikið nákvæmisverk. „Það má ekki mikið út af bera til að skreytingin sé ekki smekkleig og þá er hún orðin óviðunandi. Í þessu er ekki til neinn millivegur, annað hvort er skreytingin góð eða hún er vond og ekkert þar í milli. En ég vona samt að okkur hafi tekizt sæmilega og þessar skreytingar verði til að setja betri jólasvip á bæinn en annars væri.“

Það er alveg hægt að taka undir lokaorðin, það er hreinlega víst að skreytingarnar verði til að setja betri jólasvip á borgina. Það er órjúfanlegur þáttur í hefðum borgarbúa að heimsækja miðborgina fyrir jólin og ljóst er að það er enn meira að sjá en áður fyrir jólin á þessu sérstaka árið 2020. Þessi fagra jólaljósabirta er einstaklega þakklát á þessum dimmasta tíma ársins. Förum í miðborgina og brosum inn að hjartarótum, stóru jólabrosi.

Jólaborgin Reykjavík

- 20 kílómetrar af seríum lýsa upp borgina.
- Það eru samtals 200.000 perur.
- Þetta er þriðjungs aukning frá árinu 2018.
- Bláa tréð í Fógetagarðinum er með 600 metra af seríum eða um 6.000 ljós.
- Oslóartréð er með 450 metra af seríum eða um 4.500 ljós.
- Jólaskreytingavafningarnir í Austurstræti voru 800 metrar að lengd árið 1955.
- Það sama ár var grenið í Austurstræti nærri tonn að þyngd.
- Árið 1956 kostuðu jólaskreytingarnar kaupmenn 165 kr. á metra.

Edda Sif Pind Aradóttir, framkvæmdastjóri Carbfix, tók við viðurkenningunni sem Dagur B. Eggertsson borgarstjóri afhenti.

LOFTSLAGSFUNDUR REYKJAVÍKURBORGAR OG FESTU 2020

Höfundur: Hildur María Hólmarsdóttir

Þann 27. nóvember síðastliðinn var Loftslagsfundur Reykjavíkurborgar og Festu haldinn í Tjarnarsal Ráðhúss Reykjavíkur að viðstöddu fámenni.

Heldur fleiri voru viðstaddir í netheimum en fundinum var streymt að þessu sinni vegna samkomutakmarkanna. Erindi fundarins voru sérlega áhugaverð og fjölbreytt að þessu sinni en fimm ár eru liðin frá undirritun Parísarsamkomulagsins, sem og loftslagsyfirlýsingu Festu og Reykjavíkurborgar.

Það var því lítið yfir farinn veg í erindum fundarins og einnig farið yfir þær breytingar og áskoranir sem eru í farvatninu á næstu fimm árum. Guðmundur Ingi Guðbrandsson, umhverfiráðgjafi, ávarpaði samkunduna og fór yfir hvað væri framundan í loftslagsaðgerðum stjórnvalda.

Gunnhildur Fríða Hallgrímsdóttir, loftslagsaktivisti, var fulltrúi ungu kynslóðarinnar en hún hvatti fyrirtæki til þess að setja fram skýr og mælanleg loftslagsmarkmið.

Þá tók Tómas Möller, formaður Festu, til máls og fór yfir þær fjölmörgu hagnýtu leiðir sem eru fyrirtækjum aðgengilegar þegar kemur að loftslagsmarkmiðum. Birta K. Helgadóttir, verkefnastjóri Grænvangs sagði frá innleiðingu grænna skrefa og Halldór Þorgeirsson, formaður loftslagsráðs hélt erindi þar sem hann setti áherslu á að núna væri tíminn fyrir sókn í loftslagsaðgerðum.

Michael Nevin, sendiherra Bretlands á Íslandi, tók í sama streng og gaf okkur innsýn í hvað verði efst á baugi á COP26 sem haldið verður í Glasgow á seinni hluta næsta árs. Dagur B. Eggertsson borgarstjóri hélt erindi um stöðu loftslagsmála í Reykjavík og kom inn á Græna planið.

Ekki má gleyma Loftslagsviðurkenningu Festu og Reykjavíkurborgar 2020 en að venju veitti borgarstjóri viðurkenninguna. Í dómnefnd sátu

Líf Magneudóttir, borgarfulltrúi og formaður umhverfis- og heilbrigðisráðs Reykjavíkurborgar, Lára Jóhannsdóttir, prófessor í umhverfis- og auðlindafræði við viðskiptafræðideild Háskóla Íslands og Sigurpáll Ingibergsson, gæðastjóri ÁTVR.

Starfsmaður dómnefndar var Hildur María Hólmarsdóttir, starfsnemi á umhverfis- og skipulagssviði. Aldrei hafa borist fleiri tilnefningar til loftslagsviðurkenningarinnar og var verk dómnefndar vandasamt og mikið eftir því.

Markmið viðurkenningarinnar er að vekja athygli á því sem vel er gert í loftslagsmálum og vera hvatning til annarra. Við matið var horft til ýmissa þátta, einkum til þess árangurs sem þegar hefur náðst við að draga úr heildarlosun gróðurhúsalofttegunda.

Loftslagsviðurkenningu Festu og Reykjavíkurborgar í ár hlaut Landspítali, en þau hafa náð umtalsverðum árangri í minnkun losunar frá starfsemi sinni. Meðal aðgerða má nefna uppsetningu á búnaði til þess að eyða glaðlofti, notkun á olúkatli var hætt og einnig hafa þau lagt ríka áherslu á vistvænar samgöngur meðal starfsfólks.

Sérstök nýsköpunarviðurkenning var veitt í ár en hana hlýtur nýsköpunarfyrirtæki sem hefur náð eftirtektarverðum árangri í þágu loftslagsmála. Í ár hlaut Carbfix þessa viðurkenningu. Með byltingarkenndri tækni Carbfix hefur fyrirtækið frá árinu 2007 bundið rúmlega 70.000 tonn af koldíoxíði í bergi.

Carbfix hefur einnig tekið virkan þátt í að auka þekkingu á þessu sviði, ekki einungis hvað varðar þeirra eigin aðferð heldur einnig varðandi undirliggjandi ástæður þess að nauðsynlegt sé að þróa aðferðir sem nýtast í baráttunni við loftslagsvandann.

Mynd: Carbfix.

Mynd: Carbfix.

Verðlaunahafar ásamt fulltrúum Festu og borgarstjóra.

Yfirlitskort af fyrstu lotu framkvæmda við Borgarlínuna.

BORGARLÍNAN BREYTIR BORGARUMHVERFINU

Höfundar: Birkir Ingibjartsson og Edda Ívarsdóttir

Hópur verkfræðinga, arkitekta og borgarhönnuða á vegum Vegagerðarinnar, Reykjavíkurborgar og Kópavogsbæjar hefur síðastliðið ár unnið að skýrslu um uppbyggingu fyrstu lotu Borgarlínu í svokallaðri frumdragavinnu.

Sú lota liggur frá nýju uppbyggingarsvæði við Ártúnshöfða og Elliðaárvog niður Suðurlandsbraut og niður í miðborg, þaðan í gegnum svæði Háskóla Íslands og meðfram austanverðum jaðri Vatnsmýrarinnar í gegnum svæði Landspítalans og Háskólans í Reykjavík, yfir nýja brú yfir Fossvog og í gegnum mitt Kársnesið upp að Hamraborg.

Áætlað er að þessi lota Borgarlínunnar verði tekin í gagnið árið 2024 og er undirbúningur framkvæmda í fullum gangi.

Vinna við frumdragaskýrslu Borgarlínunnar er nú á lokastigum og verður skýrslan gerð opinber í byrjun janúar á nýju ári.

Skýrslan er tvískipt þar sem fyrri hluti hennar fjallar um í víðu samhengi um þær forsendur sem liggja til grundvallar áætlana um áherslur á eflingu almenningssamgangna á höfuðborgarsvæðinu undir nafni Borgarlínunnar.

Þar að auki er þar m.a. fjallað um hvernig samþætt leiðakerfi Strætó og stofnleiða Borgarlínunnar mun vinna saman sem ein heild en einnig hvaða hönnunarforsendur er mikilvægt að hafa í huga þegar göturými Borgarlínunnar er hannað.

Skiptir þar máli að greiðfærni Borgarlínunnar sé tryggð eftir fremsta megni en einnig að samhliða verði til gott og vistlegt borgarými þar sem öryggi og aðgengi gangandi og hjólandi er tryggt.

Gott stígakerfi er lykilatriði við að tryggja gott aðgengi að stöðvum Borgarlínunnar en skiptir þar að auki miklu máli við auka hlutdeild virkra ferðamáta í borginni almennt.

Fjölbreytt umhverfi og ólíkar áskoranir Í seinni hluta skýrslunnar er þessari fyrstu lotu skipt upp í sex hluta þar sem farið er með nánari hætti en hingað til hefur verið gert í

einstök atriði sem snúa að Borgarlínunni og væntanlegum framkvæmdum henni tengdum.

Er þar m.a. fjallað um val á staðsetningum stöðva og uppbyggingar- og þróunarmöguleikar í grennd stöðvanna skýrðir betur.

Uppskipting göturýmisins á hverjum hluta leiðarinnar er skoðuð nánar og lögð til útfærsla sem hentar umhverfi og breidd þeirra gatna sem Borgarlínan fer um hverju sinni.

Því fylgja einnig ýmsar nauðsynlegar breytingar á samgönguskipulagi sem eru tilgreindar og sömuleiðis breyttar útfærslur á gatnamótum.

Að lokum er svo farið í tæknilegri atriði sem snúa að framkvæmdum á hverjum hluta, svo sem staðsetning helstu lagna, möguleg umhverfisáhrif framkvæmda innan hlutans og loks kostnaðarmat á þeirri útfærslu sem lögð er til á hverjum hluta.

Frumdragaskýrslan dregur því fram heildstæða mynd af fyrstu lotu Borgarlínunnar og leggur um leið grunn að frekari hönnun innan hvers hluta.

Með skýrslunni fæst því góð mynd af þeim breytingum sem fyrirhugaðar á borgarumhverfinu eru og leggur fram góðan

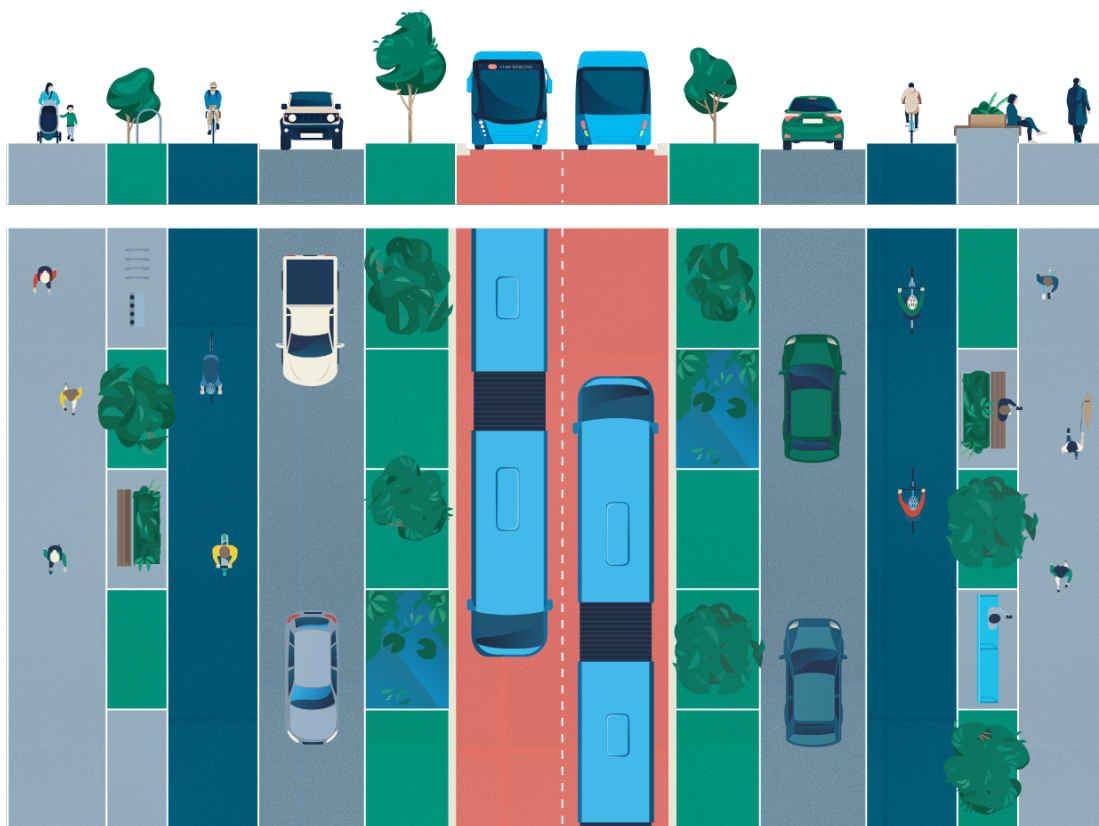
grunn fyrir það samráð og samtal sem nauðsynlegt er að eigi sér stað um jafn víðtæka framkvæmd.

Engin endanleg hönnun liggur þó fyrir enda er nauðsynlegt að fá álit og athugasemdir frá hagsmunaaðilum og íbúum um efni frumdragaskýrslunnar áður en eiginlegt hönnunarferli Borgarlínunnar byrjar og á meðan á því stendur.

Þegar lega fyrstu lotu Borgarlínunnar er skoðuð sést að það umhverfi sem hún mun liggja um er mjög fjölbreytt og því margar ólíkar áskoranir sem takast þarf á við milli ólíkra hluta borgarinnar.

Farið verður frá væntanlegu glænýju hverfi í Ártúnshöfða um Suðurlandsbraut inn að miðborginni með sínum þrengslum og sögu yfir í Vatnsmýrina með öllum sínum tækifærum og loks yfir í Kársnes um nýja Fossvogsbrú og upp í Hamraborg.

Á þessum rúmum 14 km eru því fjölmargar spennandi og flóknar framkvæmdir sem nauðsynlegt er að ráðast í til að tryggja greiðfærni Borgarlínunnar og þeirra innviða sem henni fylgja t.d hjólastíga.

Kjörsnið Borgarlínunnar sýnir uppskiptingu göturýmis Borgarlínugatna við bestu aðstæður. Öllum ferðamátum er gefið nægt rými og auk þess er rík áhersla á aukinn gróður í göturýminu.

Götur í stokk og nýjar brýr

Meðal verkefna sem tengjast framkvæmdum við 1. lotu Borgarlínunnar eru meðal annars fyrsti hluti Miklubrautarstokks frá Snorrabraut að Rauðarárstíg og Sæbrautarstokkur. Þessar tvær framkvæmdir eru hluti af samgöngusáttmála Ríkisins og sveitarfélaga höfuðborgarsvæðisins og snúa að bættu umferðarflæði en skipta líka lykilmáli svo Borgarlínan geti þverað þessar þungu umferðaræðar með góðum hætti.

Í undirbúningi er hugmyndaleit fyrir stokkana þar sem nokkur öflug þverfagleg teymi sérfræðinga á sviði borgarumhverfisins munu leggja til útfærslur á skipulagi og mótun borgarumhverfisins í tengslum við stokkana.

Einnig má nefna nýjar brýr yfir Elliðaárvog og yfir Fossvog sem munu skapa nýjar tengingar milli borgarhluta sem hingað til hafa haft lítil tengsl. Brýrnar munu stytta leiðina fyrir almenningssamgöngur talsvert á milli þessara svæða en einnig mun þeim fylgja nýjar göngu- og hjólatengingar.

Tilkoma Borgarlínunnar mun þannig styrkja þá upplifun að höfuðborgarsvæðið sé eitt samfellt borgarsvæði með mörgum ólíkum hverfum.

Miklar breytingar við Hlemm

Að lokum má nefna framkvæmdir í minni skala sem verða þó á sinn hátt áþreifanlegastar fyrir borgarbúa fyrst um sinn.

Fyrirhugaðar breytingar við Hlemm og nýtt Hlemmtorg skipta lykilmáli við að aðlagða svæðið að Borgarlínunni en munu einnig lyfta því svæði fram sem mikilvægum hnútpunkti í austurhluta miðborgarinnar.

Við hinn enda miðborgarinnar er í undirbúningi spennandi hönnunarsamkeppni um Lækjartorg um hönnun torgsins og aðliggjandi borgarumhverfi. Mun þar einnig skipta miklu máli að stöð Borgarlínunnar við torgið verði felld vel inn í umhverfið og aðgengi að henni fyrir farþega Borgarlínunnar verði sem best að og frá stöðinni.

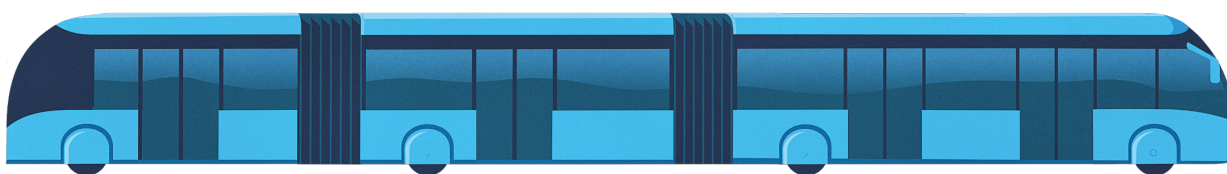
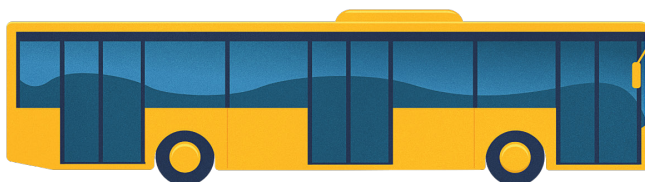
Eins og sjá má stendur fyrir mikið til og má vænta mikilla breytinga á borgarumhverfinu á næstu árum þar sem áherslan verður á bætt umhverfi fyrir virka samgöngumáta og almenningssamgöngur.

Þessum framkvæmdum mun fylgja rask og ónæði á framkvæmdatíma en einnig mikil tækifæri til að bæta umhverfi borgarinnar. Í því samhengi verður mjög mikilvægt að viðhalda virku samtali milli íbúa og hagsmunaaðila við borgina til að tryggja góða upplýsingagjöf á framkvæmdatíma.

Gott samtal skiptir máli svo ónæði af framkvæmdunum verði sem minnst en einnig til að fá fram athugasemdir frá íbúum og hagsmunaaðilum til að tryggja að þær framkvæmdir sem ráðist verður í verði öllum til bóta og gangi vel fyrir sig. Það eru spennandi tímar framundan og hlökkum við til samtalsins um hvernig við gerum góða borg enn betri.

Von er á frumdragaskýrslu Borgarlínunnar í byrjun árs 2021.

Vagnar Borgarlínunnar verða lengri liðvagnar.

Útíkennslusvæði liggur við enda garðsins. Teikning/Basalt

VERÐLAUN FYRIR TILLÖGUR UM LEIKSKÓLA OG FJÖLSKYLDUMIÐSTÖÐ

Höfundur: Gunnar Hersveinn

Reykjavíkurborg í samstarfi við Arkitektafélag Íslands efndi í sumar til opinnar hönnunar- og framkvæmdasamkeppni um nýjan miðborgarleikskóla og fjölskyldumiðstöð á suðvesturhluta reits sem afmarkast af Grettisgötu, Njálsgötu, Rauðarárstíg og Snorrabraut, þar sem Njálsgöturóló hefur verið um árabil.

Fyrstu verðlaun hlutu Basalt arkitektar og Landslag fyrir tillögu þar sem byggingarform er fágað og láttlaust með ávölum hornum og umlukið málmöskva, sem skapar áhugavert spil skugga, sjónrænnar dýptar, lokunar og gagnsæis. 2 – 3. verðlaun fengu THG arkitektar og Landform og Andrúm arkitektar.

Verðlaun fyrir innkaup fengu YRKÍ arkitektar annars vegar og Huldajons+ Sa Studio hinsvegar. Þrjár tillögur fengu viðurkenningu sem athyglisverð tillaga: Jvantspikjer og Partners, samstarfsaðilar THG arkitektar og Mannvit. Arkþing – Nordic ehf, og tillaga Studio Granda.

Dómnefnd um tillögu Basalt arkitekta:

„Tillagan er einstaklega vel unnin og svarar mjög vel áherslum í forsögn og þörfum starfseminnar. Byggingarform er fágað og láttlaust með ávölum hornum og umlukið málmöskva, sem skapar áhugavert spil skugga, sjónrænnar dýptar, lokunar og gagnsæis.

Litaval er lágstemmt en þó líflegt. Byggingin fer einstaklega vel í götumyndinni. Innri rýmismyndun byggingarinnar skapar áhugavert mótvægi við ytri ásýnd, en rifjur úr krosslímdu timbri gefa rýminu allt í senn hlýleika, hrynjanda og uppbrót. Þessar andstæður gefa byggingunni sérstöðu, á áhrifaríkan hátt þegar horft er inn frá leikskólalóð og þakgörðum. Byggingin er á þremur hæðum.

Aðalinngangur er úr garði, sem tengir á áhugaverðan hátt lóð og leikskóla. Komið er inn á miðjuás, rúmgott sameiginlegt fjölnotasvæði, sem er opið inn í matsal og upp á aðra hæð. Heimastofur eru meðfram norður- og suðurhlíðum og er beinn aðgangur úr þeim út í garð. Inngangur starfsfólks og fjölskyldumiðstöðvar er við Austurbæjarbíó, en þjónustuinngangur er frá Grettisgötu.

Á annarri hæð eru heimastofur elstu barnanna ásamt aðstöðu starfsfólks. Úr sameiginlegu rými á annarri hæð og úr heimastofunum á miðhæð er aðgengi út í þakgarð. Frá þakgarði er gott aðgengi að leikskólalóð um breiðar tröppur og rennibraut.

Fjölskyldumiðstöð á þriðju hæð tengist góðum þakgarði sem gefur börnum og foreldrum tækifæri til að aðlagast í rólegheitum í útveru. Þar er ræktunarsvæði og góð yfirsýn yfir útileiksvæði á lóðinni. Auðvelt er að breyta fjölskyldumiðstöð í heimasvæði ef þörf krefur,“ segir meðal annars í umsögn.

Dómnefnd skipuðu:

Tilnefnd af útbjóðanda:

- Rúnar Gunnarsson, fyrrverandi deildarstjóri á umhverfis- og skipulagssviði, arkitekt FAÍ, formaður
- Helgi Grímsson, sviðsstjóri skóla- og frístundasviðs
- Ásdís Olga Sigurðardóttir, verkefnastjóri á fagskrifstofu leikskólamála á skóla- og frístundasviði

Tilnefnd af Arkitektafélagi Íslands:

- Björn Guðbrandsson, arkitekt FAÍ
- Katla Maríudóttir, arkitekt FAÍ ritari dómnefndar

Anna María Benediktsdóttir, arkitekt FAÍ, var verkefnastjóri dómnefndar.

Mynd: Elínborg Ragnarsdóttir

MEIRI VERND OG BETRA STÍGAKERFI

Höfundur: Björn Ingi Edvardsson

Elliðaárdalurinn er mikilvægt útivistar- og náttúrusvæði í Reykjavík með ríka sögu og sterka ímynd meðal borgarbúa og á undanförunum árum hefur vægi og gildi dalsins innan borgarinnar aukist og fleiri hópar og einstaklingar nýta Elliðaárdalinn til útivistar, afþreyingar og sem samgönguleið.

Tillaga að endurskoðuðu deiliskipulagi fyrir borgargarðinn í Elliðaárdal var auglýst síðastliðið vor og var athugasemdafrestur til 20. maí 2020. Níttján athugasemdir og ábendingar bárust á kynningartíma og var tillagan unnin áfram, auk þess sem Borgarsögusafn lauk við vinnu á fornleifaskrá og húsakönnun. Skipulags- og samgönguráð samþykkti lagfærða tillögu á fundi sínum 18. nóvember og var því vísað til borgarráðs.

Skipulagstillagan byggði á grunni eldra deiliskipulags sem var samþykkt árið 1994 og verður fellt úr gildi þegar nýja skipulagið hefur öðlast staðfestingu. Í tillögunni eru afmörkuð og skilgreind hverfisverndarsvæði í dalnum, gerð grein fyrir helstu göngu- og hjólastígum ásamt nýjum þverunum yfir Elliðaárnar og skilgreind helstu útivistar- og áningarstaðir.

Liggur að mörgum hverfum

Skipulagssvæðið nær til Elliðaárdals innan borgarmarka Reykjavíkur, á milli Vesturlandsvegur í norðri og Breiðholtsbrautar í suðri. Skipulagssvæðið er rúmir 205 ha að flatarmáli. Lengd svæðisins er u.þ.b. 4,5 km og breidd að meðaltali tæpir 500 metrar.

Austan og norðan við dalinn eru borgarhverfin Ártúnsholt, Árbær og Selás, en sunnan og vestan við eru Fossvogur og Breiðholt. Töluvert samráð við helstu hagsmunaaðila á svæðinu átti sér stað um tillögugerðina. Tillagan felur í sér meiri vernd og betra stígakkerfi.

Mynd/Inga Rún

Helstu viðfangsefni og markmið deiliskipulagsins:

- Að skilgreina aðalleiðir ýmissa notendahópa um svæðið, m.a. gangandi, hjólandi og ríðandi og tengingar þeirra við aðliggjandi hverfi og hestamannasvæði Fáks.
- Bæta tengingar göngu- og hjóleiða; meta stígakerfi og mögulega þörf á nýjum stígum og brúm yfir árnar.
- Að meta og mögulega endurskoða afmörkun hverfisverndarsvæðis og skilgreina í skipulagi.
- Að skilgreina betur aðkomu akandi umferðar í dalnum, sérstaklega Breiðholtsmegin í dalnum, auk þess að skilgreina upphafsstaði fyrir útivist á svæðinu þar sem m.a. er möguleiki á að leggja bílum. Um er að ræða eins konar „græn hlið“ inn í dalinn. Einnig að huga að tengingum við almenningssamgöngur.
- Að vinna heildstæða fornleifaskýrslu og húsakönnun fyrir dalinn samhliða skipulagsvinnunni og taka tillit til niðurstaðna fornleifa- og húsakannana sem þegar liggja fyrir í drögum.
- Að skilgreina áningarstaði í skipulagi og auka fræðslu um minjar og náttúrufar í dalnum m.a með vegvísum og fræðsluskiltum. Slíkt þarf einnig að taka mið af þörfum erlendra ferðamanna.

Mynd/Inga Rún

Mynd/Inga Rún

SÖFNUN LÍFRÆNS ELDHÚSÚRGANGS

Höfundur : Friðrik Gunnarsson

Reykjavíkurborg hefur hafið sérsöfnun á lífrænum eldhúsúrgangi í tveimur tilraunaverkefnum, í Grundarhverfi á Kjalarnesi frá nóvember 2019 og Hamrahverfi í Grafarvogi frá ágúst 2020. Verkefnin eru undirbúningur í innleiðingu á sérsöfnun lífræns eldhúsúrgangs í borginni.

Innleiðing umbóta í úrgangsstjórnun í Reykjavíkurborg er samkvæmt aðgerðaráætlun í úrgangsmálum 2015-2020 en meðal þeirra verkefna sem hefur verið farið í er innleiðing á plastsöfnun í grænni tunnu við heimili, glersöfnun á grenndarstöðvum og tilraunaverkefni með spillivagninn.

Það hefur sýnt sig að viðhorf íbúa Reykjavíkur til flokkunar á eldhúsúrgangi er jákvætt meðal íbúa, en niðurstöður könnunar á árinu 2018 sýndi að 78% íbúa Reykjavíkur töldu mjög líklegt eða líklegt að þeir myndu nýta sér tunnu undir lífrænan úrgang við heimili.

Þar að auki stendur yfir verkefni með sérsöfnun á málum í grenndarstöðvum í Árbæ og Norðlingaholti, auk þess sem þar er í gangi verkefni með breytta græntunnu við heimili, en þar geta íbúar einnig skilað frá sér málmi og gleri í græntunnuna.

Með þessum verkefnum er Reykjavíkurborg að undirbúa breytingar til að mæta auknum kröfum löggjafans um sérsöfnun og endurvinnslu úrgangs.

Mikilvægt að ráðast að rótum vandans

Tölur úr ársskýrslu Sorpu bs. sýna að hver íbúi á höfuðborgarsvæðinu henti á árinu 2019 um 136 kílóum af blönduðum úrgangi.

Sorpa framkvæmir árlega greiningu á samsetningu á blönduðum úrgangi sem heimilin henda og þar kemur fram lífrænn úrgangur er um helmingur af þyngd blandaðs úrgangs, eða um 70 kíló á hvern íbúa á höfuðborgarsvæðinu.

Þessar tölur sýna að eftir miklu er að sækjast að endurvinnna þennan úrgangsflokk, en jafnframt að mikilvægt að ráðast að rótum vandans og minnka neyslu og matarsóun. Jafnframt er um leið dregið losun gróðurhúsalofttegunda og myndunar sigvatns frá urðun, auk þess sem

Mynd: Reykjavíkurborg

það er ekki góð nýting á landrými að urða úrgang sem er vel hæfur til endurvinnslu og næringarefni sem eru í lífræna úrganginum nýtast ekki sem slík.

Sorpa b.s. tók í ár í rekstur gas- og jarðgerðarstöð (GAJU) sem er bylting í meðhöndlun á lífrænum úrgangi á höfuðborgarsvæðinu og er skerf í áætlunum sveitarfélaganna að hætta urðun lífræns úrgangs.

Reykjavíkurborg tók strax á árinu 2015 þá ákvörðun að bjóða íbúum borgarinnar upp á sérsöfnun á lífrænum eldhúsúrgangi í stað þess að safna honum ásamt öðrum úrgangi í grátunnu. Sú ákvörðun var tekin m.a. með því sjónarmiði að auka nýtingarmöguleika jarðvegsbætisins sem framleiddur er umfram þann sem er unnin úr blönduðum úrgangi, en einnig að sinna hlutverki neysluforvarna, það er að auka meðvitund um þann úrgang sem hent er.

Í frumvarpi til breytinga á lögum um meðhöndlun úrgangs sem birt var í samráðsgátt stjórnvalda sl. vetur og ráðherra áformar að leggja fram á Alþingi er loks ráð gert fyrir að innleidd verði krafa um sérsöfnun á lífrænum úrgangi við heimili.

Tvískiptur sorphirðubíll knúinn af metani

Eins og fyrr var greint frá eru í gangi tvö verkefni sem snúa að sérsöfnun lífræns eldhúsúrgangs, en þar er verið að bera saman tvær mismunandi útfærslur á fyrirkomulagi söfnunar.

Í báðum verkefnum er úrganginum er safnað með tvískiptum sorphirðubíl sem knúinn er af metani sem unnið er úr hauggasi

frá urðunarstaðnum í Álfsnesi. Því kemur ekki til viðbótar akstur sorphirðubíls vegna verkefnanna.

Móttaka fyrir úrgang úr báðum verkefnum er í Gufunesi, lífrænn úrgangur er sendur í jarðgerð hjá Íslenska Gámafélaginu en blandaður úrgangur fer til Sorpu. Þegar fram í sækir mun móttaka á sérsöfnuðum úrgangi færst til Sorpu, og hann meðhöndlaður aðskilinn í GAJU.

Munurinn milli verkefnanna liggur í því að á Kjalarnesi er verið að prófa tvískipta 240 lítra sorptunnu við sérbyli og minna fjölbyli. Komið var fyrir þili í tunnunni þannig að hún er hólfaskipt.

Um 40% af rúmmáli tunnunar er þá fyrir lífrænan eldhúsúrgang og 60% fyrir blandaðan úrgang. Þannig er minna pláss til ráðstöfunar undir blandaðan úrgang, og meiri líkur á að það hólf yfirfyllist nema aukið sé við flokkun og hugað sé að því að rúmmálsminnka úrganginn.

Í þessu verkefni voru gerðar breytingar á sorphirðubíl til að hægt væri að þjónusta tvískiptar tunnur.

Í Hamrahverfi var bætt við viðbótar ílát, 140 lítra brúntunnu við öll heimili óháð stærð. Þar eykst því rými undir úrgang, og áskorunin fellst frekar í því að bæta við aðstöðu við hús, þar sem mörg heimili t.d í sérbyli eru komin með allt að fjögur sorpílát við heimilið og oft þrengsli í sorpgeymslum sem ekki voru byggðar með flokkun úrgangs í huga, eða að effir er að fækka gráum sorpílátum í takti við aukna flokkun.

Almennt jákvæð viðbrögð

Viðtökur íbúa við verkefnunum hafa almennt verið nokkuð jákvæð. Á Kjalarnesi var í byrjun verkefnisins nokkuð kvartað undan plássleysi undir blandaðan úrgang en þeim umkvartanir hafa nánast hætt eftir því sem liðið er á verkefnið.

Starfsmenn við sorphirðu fylgjast með magni sem berst í ílátin og hvort þau séu að yfirfyllast en þær skoðanir benda til þess að svo sé ekki, sem leiðir líkur að því að flokkun hafi almennt aukist á Kjalarnesi.

Samtals hefur verið safnað 27.400 kílóum af lífrænum eldhúsúrgangi síðastliðið ár á Kjalarnesi sem annars hefði farið til urðunar. Á sama tímabili var safnað 48.930 kílóum af blönduðum úrgangi.

Flokkunarhlutfallið hefur verið nokkuð jafnt, eða um 30% lífrænn úrgangur. Flokkunarhlutfall í Hamrahverfi er áþekkt og á Kjalarnesi eða um 27% að jafnaði.

Plast er helsta aðskotaefnið

Tvær skoðanir á gæðum flokkunar hafa verið gerðar á Kjalarnesi. Í fyrri rannsókn reyndist 94% af sérsöfnuðum úrgangi vera lífrænn eldhúsúrgangur en í seinni rannsókninni var hlutfallið af 76% lífrænn eldhúsúrgangur og 8% annar lífrænn úrgangur.

Megin aðskotaefni eru plast, og þá aðallega plastpokar og niðurbriðtanlegt plast og þarf að bæta miðlun til íbúa um að nota poka sem eru tækir í meðhöndlunina.

Almennt eru þó gæði flokkunarinnar ágæt. Ekki hefur verið hægt að taka fleiri sýni undanfarið vegna sóttvarna.

Hluti af verkefninu eru einnig skoðun á áhrifum á vinnuumhverfi og afköst sorphirðu. Ljóst er að afköst sorphirðu minnka við tæmingu á tvískiptri tunnu á Kjalarnesi, sem helgast af því að eingöngu er hægt að losa eina tunnu í einu, auk þess sem pokar eiga til að hanga fastir í þilunum þannig að fleiri tilraunir þarf til að þeir losni sem tefur losun. Að sama skapi hefur tími við sorphirðu á Kjalarnesi lengst um tæp 45% miðað við þetta hirðufyrirkomulag, en tíminn sem tekur að hirða úrgang í Hamrahverfi er því sem næst óbreyttur.

Fyrir liggur að taka nánar saman niðurstöður verkefnisins og móta tillögur að kerfi fyrir sérsöfnun lífræns úrgangs. Ráðgert er að þær liggi fyrir fljótlega á nýju ári og í kjölfarið verði farið að undirbúa innleiðingu á sérsöfnun í fleiri hverfum borgarinnar.

Í tölum

- Hver íbúi á höfuðborgarsvæðinu henti á árinu 2019 um 136 kílóum af blönduðum úrgangi.
- Samtals hefu verið safnað 27.400 kílóum af lífrænum eldhúsúrgangi síðastliðið ár á Kjalarnesi.
- Á sama tímabili var safnað 48.930 kílóum af blönduðum úrgangi.
- Flokkunarhlutfall í Hamrahverfi er áþekkt og á Kjalarnesi eða um 27% að jafnaði.
- Á Kjalarnesi er verið að prófa tvískipta 240 lítra tunnu.
- Í Hamrahverfi var bætt við 140 lítra brúntunnu.

MEIRI BORG, MEIRI NÁTTÚRA

Höfundur: Gunnar Hersveinn

Drög að umfangsmiklum breytingum á Aðalskipulagi Reykjavíkur hafa verið í kynningar og umræðu nú í haust. Í breytingartillögunum felst heildaruppfærslu á stefnu aðalskipulagsins um íbúðarbyggð. Auk þess eru boðaðar stöku breytingar á völdum atvinnusvæðum og samgönguinnviðum.

Tillögurnar gera enn fremur ráð fyrir því að tímabil aðalskipulagsins verði framlengt til ársins 2040 og í tilefni þess eru sett fram ný megin markmið í völdum málaflokkum.

Leiðarljós við mótun tillagna er að tvinna betur saman áætlanir um uppbyggingu húsnæðis og fjölgun íbúa og starfa, við áform um byggingu og styrkingu vistvænna samgöngukerfa; Borgarlínu, stofnleiða Strætó bs, hjólastígakerfi og gönguleiðir.

Það er í takti við Loftslagsstefnu borgarinnar til ársins 2040, leiðarljós svæðisskipulags til ársins 2040, megin markmið gildandi aðalskipulags, áform húsnæðisáætlunar og áherslur Græna plansins.

Ætlunin er að skapa forsendur fyrir kröftugri vöxt borgarinnar jafnhliða því að styðja við markmið um sjálfbæra borgarþróun, kolefnishlutleysi árið 2040, vernd náttúrusvæða og líffræðilega fjölbreytni og samkeppnishæft, lífvænlegt, réttlátt og fjölbreytt borgarsamfélag.

Metnaðarfillri markmið um gæði byggðar

Í drögunum eru sett fram ný megin markmið sem verða til grundvallar við gerð hverfis- og deiliskipulags og mótun framkvæmdaáætlaða á sviði húsnæðismála, samgöngumála, umhverfismála, endurhönnunar borgarrýma og við uppbyggingu annarra innviða.

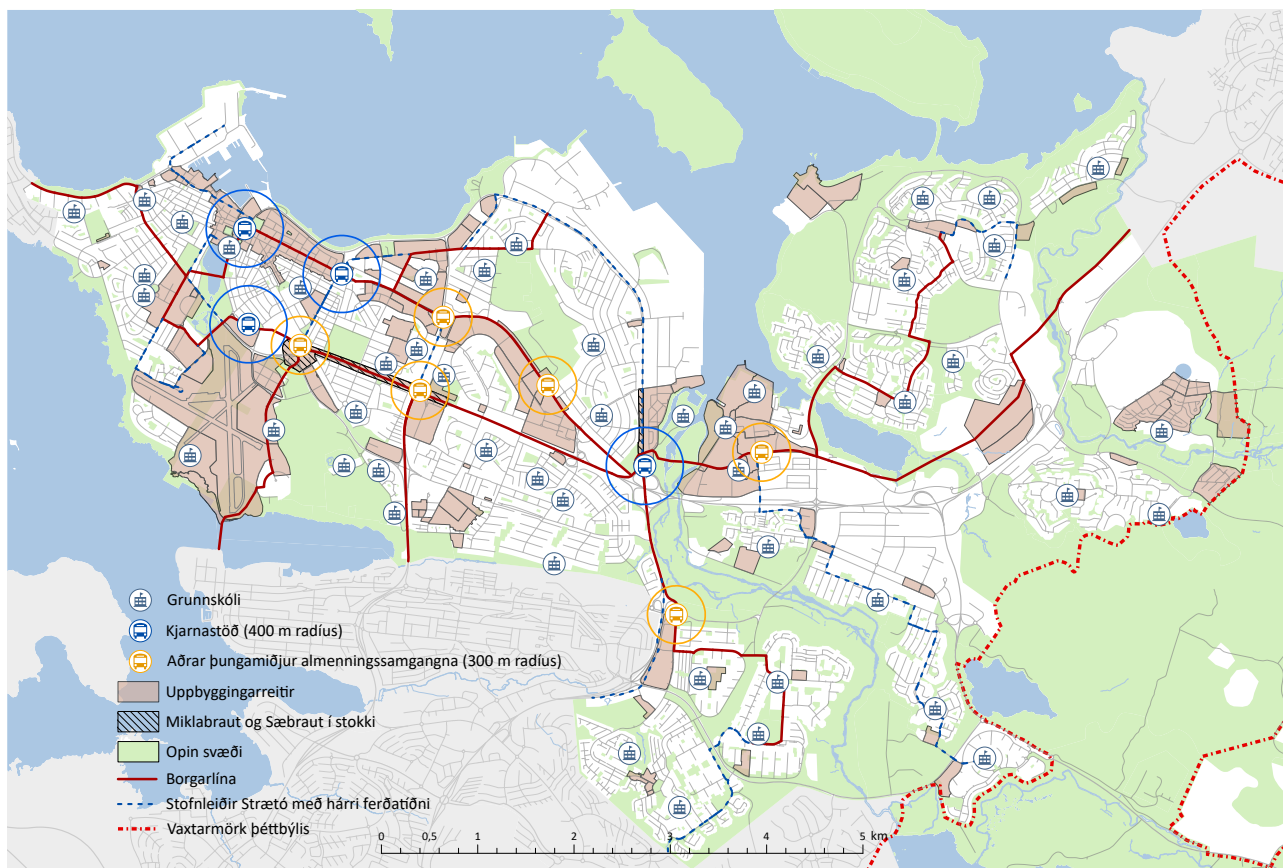
Sett eru háleitari markmið um breyttar ferðavenjur og stefnt að því að hlutdeild bílsins í öllum ferðum verði komin undir 50% árið 2040. Lagt er til að bílastæðum í landi borgarinnar verði markvisst fækkað og þau tekin undir fjölbreytt og gróðursæl svæði til almennanota.

Áfram verði unnið markvisst að því að bæta gatnarými borgarinnar, gera þau vistlegri, gróðursælli og öruggari og að þau þjóni öllum ferðamátum.

Svæði meðfram stofnbrautum verði endurheimt og þróuð fyrir þetta borgarbyggð, með stokkalausnum og endurhönnun umferðargatna.

Mynd: Atli Hilmarsson

Mynd: Atli Hilmarsson

Ríkari áhersla er lögð á félagslega sjálfbærni hverfa, að mikil fjölbreytni verði í framboði húsnæðis þannig að í hverju hverfi hafi allir félagshópar tækifæri til búsetu.

Lýðheilsa borgarbúa skal ávallt höfð að leiðarljósi við skipulagningu og hönnun nýrrar byggðar og hún örvi hreyfingu, samveru, mannlíf og vistvænar ferðavenjur.

Lykilatriði er að íbúar allra hverfa borgarinnar hafi gott aðgengi að grænum svæðum og fjölbreyttum almenningssýmum.

Lagður verði sérstakur metnaður í eflingu opinna svæða innan eldri hverfa sem og nýrra; við hönnun stærri og minni torga, göngugatna, smærri andrýma og gróðursvæða, stærri útivistarsvæða, m.a. með fjölgun afþreyingarmöguleika, leik- og íþróttasvæða og almennt dvalarsvæða fyrir alla alders- og félagshópa.

Við skipulagningu og hönnun íbúðarbyggðar verði gæði húsnæðisins og nærumhverfis þess í fyrirrúmi. Í því samhengi þarf horfa sérstaklega til birtuskilyrða, hljóðgæða og loftgæða innandyrna sem og í inngörðum. Og tryggja þarf að ákveðið lágmarkshlutfall lóða verði gróðursæl og sólrík útisvæði.

Meiri borg, meiri náttúra

Markmiðið er að skapa þetta og blandaða byggð innan núverandi vaxtarmarka til ársins 2040. Með tillögunum er sýnt fram á að þau landsvæði sem við höfum tekið frá undir íbúðarbyggð, atvinnusvæði og samgöngumannvirki í aðalskipulagi undanfarna áratugi, geta dugað okkur til ársins 2040 og sennilega mun lengur.

Það þýðir að auðveldara er að framfylgja markmiðum Reykjavíkurborgar um sjálfbæra þróun, verndun ósnortinna svæði í útjaðri, líffræðilega fjölbreytni, kolefnishlutleysi, vernd grænna útivistarsvæða, vistvænni ferðavenjur og uppbyggingu Borgarlínu og fjölbreyttari og skemmtilegri borg.

Fjölgun íbúa og starfa innan núverandi byggðar er mikilvæg af svo mörgum ástæðum. Með því styttnum við almennt vegalengdir innan borgarinnar, styðjum við vistvænar ferðavenjur, drögum úr losun CO₂ og komum í veg fyrir rask á ósnortinni náttúru í útjaðri byggðar.

Þétting byggðar gefur okkur tækifæri til nýta betur fjárfestingar, s.s. í skólum, opnum svæðum, götum og veitukerfum, draga þar með úr kolefnisspori uppbyggingar og skapa hagkvæmari borgarþróun.

Fjölgun íbúa innan eldri byggðar leiðir einnig til þess að skólasamfélagið styrkist, bakland verslunar og þjónustu eflist og almenningsskýmin verða meira lifandi.

Uppbygging vistvænnar íbúðarbyggðar á eldri atvinnusvæðum leiðir einnig til þess að umhverfsgæðin í hverfinu aukast almennt og leiðir oft til endurbóta á innviðum og opnum svæðum í grenndinni.

Það er líka ákveðið réttlætismál að gefa nýjum íbúum tækifæri til að njóta þeirra umhverfsgæða, þjónustustofnana og innviða sem eru til staðar í okkar fjölskylduvænu og grónu íbúðarhverfum.

Áhersla á þéttingu byggðar er ekki nýmæli og hún hefur á borið á góma síðustu 100 árin í sögu borgarinnar. Það er skiljanlegt því að grunninn byggist stefnan á þeirri heilbrigðu skynsemi að nýta sem best þá innviði sem fjárfest hefur verið í, hvort sem þeir felast í skólabyggingum, götum, stígum, leikvöllum, almenningsgörðum eða vatnsveitu.

Þétting byggðar er í dag brýnni en nokkurn tímann áður, vegna loftslagsmálanna, vernd líffræðilegrar fjölbreytni, bættra ferðavenja, ráðdeildar í rekstri borgarinnar, til að stemmu stígu við fækkun nemenda innan skólanna og viðhalda félagslegri sjálfbærni hverfanna.

1000 íbúðir á ári á fjölbreyttum byggingarsvæðum í öllum borgarhlutum. Boðaður er kröftugri vöxtur í Reykjavík en verið hefur undanfarna áratugi.

Lagt er til að byggðar verði minnst 1.000 íbúðir á ári að meðaltali til ársins 2040 og að um 25% verði á vegum húsnaðisfélaga sem ekki eru rekin í ágóðaskyni.

Í aðalskipulaginu eru skilgreind yfir 100 svæði sem ætluð eru fyrir nýja íbúðarbyggð, þar af um 25 ný svæði sem boðuð eru í breytingartillögnum.

Á stærstu svæðunum er gert ráð fyrir að rísi nýir borgarhlutar, eins og í Ártúnshöfða og Vatnsmýri með mörgum nýjum grunnskólum, á öðrum stórum svæðum rísa ný skólahverfi, eins og í Skerjafirði,

Vogabyggð og Keldnalandi, en á flestum hinna smærri byggingarsvæða verður ný íbúðarbyggð viðbót við þau hverfi sem eru til staðar. Svæðin eru fjölbreytt bæði að stærð og gerð, við sjávarsíðuna, í jaðri opinnar náttúru, innan þéttrar blandaðrar byggðar, við golfvöll,

á efri hæðum matvörubúðar, við fyrirhugaða Borgarlínustöð, við gróskumikinn borgargarð, í göngufæri við framhaldsskóla, í næsta nágrenni við góða veitingastaði, í grennd við sundlaug eða lifandi borgartorg.

Yfir 90% svæðanna eru við fyrirhugaða Borgarlínu eða öflugar almenningssamgöngur, yfir 90% í göngufæri við grunnskóla og langflest í grennd við matvörubúð og öflugan hverfiskjarna.

Yfir 90% byggingarsvæðanna eru á þegar röskuðu svæði eða svæði sem var áður ráðstafað undir byggð samkvæmt gildandi aðalskipulagi.

Forkynningu tillagna er nú lokið og hafa borist hátt í 90 athugasemdir og umsagnir sem nú eru til athugunar hjá umhverfis- og skipulagssviði. Áformað er að leggja fram endurbættar tillögur til samþykktar í ráðum borgarinnar í byrjun næsta árs.

Í framhaldi þess hefst 6 vikna auglýsingatíma, þar sem aftur gefst aftur tækifæri til að koma athugasemdum á framfæri. Sjá nánar kynningargögn og ferli málsins á adalskipulag.is.

Mynd: Inga Rún Sigurðardóttir

Smáhýsi - ljósm. Gunnsteinn R. Ómarsson

HAGANLEGA SKIPULÖGÐ SMÁHÝSI

Höfundur: Elínborg Ragnarsdóttir

Smáhýsin sem Reykjavíkurborg hefur verið að setja upp í Gufunesi eru nú að fullu tilbúin og gert ráð fyrir að fyrstu íbúarnir geti flutt inn fyrir árslok.

Smáhýsin eru hluti af húsnaðisúrræðum sem borgin býður heimilislausum með miklar og flóknar þjónustuparfir og byggir á hugmyndafræðinni Húsnaði fyrst sem snýst um að allir eigi rétt á húsnaði og geti haldið því með einstaklingsbundinni aðstoð.

Umhverfis- og skipulagssvið Reykjavíkurborgar hóf undirbúning að hönnun og byggingu smáhýsanna í samvinnu við Velferðarsvið árið 2018.

Ákveðið var að hefja smíði tuttugu smáhýsa og var verið boðið út í alútboði á vormánuðum 2019.

Útboðið tók til smíði húsanna, flutning þeirra á verkstað, niður setningu húsanna, tengingum og frágangi við nærumhverfi. Verkið var boðið út á EES-svæðinu og var fyrirtækið Yabimo lægstbjóðandi en aðalhönnuður smáhýsanna var Steinar Sigurðsson, arkitekt hjá Teiknark.

Hönnun burðarvirkis og lagna var í höndum Verkhofs, Verkís sá um brunahönnun húsanna og Raflausnir/AS hönnun og ráðgjöf um raflagnahönnun.

Yfirumsjón með hönnun, útboðum og framkvæmdum hefur Hildur Freysdóttir, verkefnastjóri, á skrifstofu framkvæmda og viðhalds á umhverfis og skipulagssviði.

Fimm 30 fermetra hús í Gufunesi

Smáhýsin í Gufunesi eru fimm talsins. Húsin eru staðsett í útjaðri á nýju íbúða- og þjónustuhverfi sem nú er í uppbyggingu í Gufunesi. Hvert hús er 30 m² að grunnfleti og er einingahús úr krosslímdu CLT timbri á steypum stöplum. Útveggir eru einangraðir að utan og klæddir trjákvöðu/harðplastplötum á loftunargrind.

Vel hefur tekist til við hönnun húsanna sem eru haganlega skipulögð með rúmgóðu eldhúsi/borðstofu, baðherbergi og svefnkrók. Hellulögð verönd er framan við hvert hús og frágangur og lýsing á svæðinu til fyrirmyndar. Sigríður Brynjólfssdóttir hjá Hornsteinum arkitektum hannaði lóðirnar en fyrirtækið var lægstbjóðandi í útboði á hönnun lóða smáhýsanna. Verktaki við yfirborðsfrágang lóðanna var Lóðarþjónustan.

Reykjavíkurborg gerir kröfur til verktaka um ákveðna umhverfisstjórnun t.d. um hagkvæmni í orkunotkun, fylgi reglum varðandi hávaða, að rask á verkstað verði sem minnst og söfnun úrgangs og meðferð spilliefna sé með ákveðnum hætti þannig að framkvæmdin hafi sem minnst áhrif á umhverfi og íbúa eða hagaðila á nærliggjandi svæðum.

Eins og áður segir verða smáhýsin í borginni alls tuttugu talsins og verður komið fyrir á ýmsum stöðum í borginni m.a. eru hugmyndir um að setja niður nokkur hús í Laugardal, við Guðrúnartún og í Skógarhlíð. Þau verða reist og rekin með sama fyrirkomulagi og í Gufunesi.

Kostnaðaráætlun við þennan fyrsta áfanga verkefnisins hljóðar upp á 20 milljónir króna en samkvæmt fimm ára áætlun Reykjavíkurborgar 2019 – 2023 er gert ráð fyrir 30 milljónum á ári í verkefni sem snúast um að bæta líffræðilega fjölbreytni og að endurheimta votlendi í landi borgarinnar eða samtals 150 milljónum króna.

Austurbæjarskólinn í upprunalegri mynd, áður en valmabak var sett á hann. Ljósmynd / Ólafur Magnússon

SÖGUHUNDURINN STUTT SAMANTEKT ÚR BYGGINGARSÖGU AUSTURBÆJARSKÓLANS

Höfundur: Nikulás Úlfar Másson

Í upphafi aldarinnar var orðið mjög þröngt á þingi í barnaskólum Reykjavíkur. Var svo komið á þriðja áratugnum að þáverandi skólahús voru orðin svo þétt setin að ekki var lengur viðunandi. Tóku þá hin ýmsu félagasamtök að rita bænabréf til bæjarstjórnarinnar þar sem lagt var hart að bæjarstjórninni að byggja nýtt skólahús sem allra fyrst. Þessi félagasamtök voru m.a. Bandalag kvenna og Dagsbrún, auk þess sem um eitt hundrað betri borgarar rituðu nafn sitt undir slíkt bænaskjal.

Árið 1924 var gerður samningur við ungan nema í byggingarlist í Kaupmannahöfn, Sigurð Guðmundsson, um að hann tæki að sér að hanna og teikna nýjan barnaskóla fyrir Reykjavík.

Af skjölum að dæma virðist Sigurður ekki hafa fengið ítarlega forsögn um það hvað skyldi vera í hinum nýja skóla heldur var það lagt að honum að skólahúsnæðið „skyldi fullnægja

öllum hóflegum kröfum nútímans, en vera laust við allan íburð“.

Tilboða var leitað í alla megin þætti byggingarinnar. Uppsteypu hússins var skipt í tvo þætti. Fyrst voru grunnur og kjallari boðin út en síðar hæðirnar tvær.

Kristinn Sigurðsson múrari var með lægsta tilboð í bæði skiptin og var þeim tekið. Kristinn var mikils metinn múrari hér í bæ og byggði mörg stórhýsi (Kleppsspítala, Austurstræti 16, hús Eimskipafélagsins og m. fl.). Einn af lærlingum hans var Kornelíus Sigmundsson, sem fyrstur lauk prófi í múraraíðon hér á landi. Uppsteypa skólans hófst árið 1927 og kennsla hófst í skólanum haustið 1930.

„Heilbrigðisgeislinn“ gegnum gluggann

Auk þess að leita tilboða meðal íslenskra smíða, var einnig leitað tilboða í smíði á gluggum hússins í Danmörku og Noregi. Var bæði óskað eftir verði í teak og furu. Helst vildu menn hafa gluggana úr teaki en það reyndist of dýrt og varð úr að tilboði Jóhannesar Reykdals í Hafnarfirði var tekið í smíði glugganna. Jóhann smíðaði gluggana úr furu og lagði þá síðan fullsmíðaða í sjóðandi fernisolíu. Voru tvöföld fög í öllum gluggum.

Sami stórhugur var viðhafður vegna útboðs í gler í glugga skólans. Leitað var tilboða á

Norðurlöndum og í Þýskalandi. Ákveðið var að setja svonefnt Vita gler í skólann. Það er þeim eiginleikum gætt að það hleypir í gegnum sig útfjólubláum geislum sólarljóssins. Var þetta gert í anda vakningu manna um heilbrigðara lífni á þessum árum. Börnin áttu að öðlast heilbrigðara útlit við það að sitja í skólastofunum. Útfjólublái geisli sólarinnar var kallaður „heilbrigðisgeislinn“. Má geta þess hér að í upphafi voru allir gluggar kíttaðir þ.e. ekki settir gluggalistar.

Sigurður Jónsson, sem búsettur var í Kaupmannahöfn, ferðaðist vítt og breytt um Evrópu að ósk Knud Ziemsen, borgarstjóra, til að kynna sér nýjustu strauða í innréttingum og húsgögnum í skólabýggingar. Var það gert að undirlagi Sigurðar að keypt voru borð og stólar í Austurbæjarskóla frá Þýskalandi. Þótti þetta mjög nýstárlegt, þar sem fram að þeim tíma höfðu bekkir verið áfastir borðunum í skólastofum.

Stiklað á stóru

- **1924-** Samið við Sigurð Guðmundsson, arkitekt, um að hann taki að sér að teikna hinn nýja barnaskóla. Sigurður vill fá kr. 35.100,-, en er boðnar kr. 25.000,-.
- **1927-** Kristinn Sigurðsson múrari tekur að sér uppsteypu skólans.
- **1928-** Ákveðið að hafa lágmyndir yfir öllum aðalhurðum. Óskað tilboða í þær. Ásmundur Sveinsson bauðst til að vinna verkið fyrir kr. 6.500,-. Til sammanburðar má geta þess að öll járnhandrið, inni og úti, kostuðu kr. 3.500,-.
- **1930-** Skólinn tók formlega til starfa.
- **1946-** Kennarar kvarta yfir því að of mikið bergmál sé í skólastofunum og mælast til þess að það sé leyst á sama máta og gert hafði verið í Laugarnesskóla. Einnig finna þeir að því að í skólanum sé enginn samkomusalur.
- **1947-** Þak sett á skólann. Þakrými ætlað til verknáms.
- **1957-** Tröppur settar við suðurhlíð og stoðveggur við Egilsgötu vegna slysaþættu; börnin príluðu í klettunum sem mynduðust vegna grjótnáms og við gerð grunnsins.
- **1978-** Ytra byrði skólans friðað skv. þjóðminjalögum frá 1969.

Einn best útbúni barnaskóli á Norðurlöndum

Af öllu þessu má ljóst vera að ekkert var til sparað til að gera Austurbæjarskólann sem bestan úr garði. Á þetta jafnt við um bygginguna sjálfa (rýmis- og efnisnotkun), sem og innréttingar og húsgögn.

Í Austurbæjarskóla var í fyrsta sinn keypt inn til landsins skólahúsgögn þar sem stóllinn var aðskilinn frá borðinu. Ljósmynd/ Sigurhans Vignir

Hefur því verið haldið fram að Austurbæjarskóli hafi verið einn best útbúni barnaskóli á Norðurlöndum, og jafnvel víðar. Má í því sambandi helst nefna sundlaug, kvikmyndasál og sérstakar stofur fyrir verklega kennslu af öllu tagi.

Upphaflega var skólahúsið með flötu steypu þaki, sem var nýjung á þeim tíma. Þakinu var lyft og sett á það mænir árið 1947. Má geta þess að þá upphófst mikil rimma milli frjálsra félagahópa í Reykjavík um að fá inni fyrir fundi sína í hinu nýja rislofti.

Að lokum kemur hér stuttur útdráttur úr skýrslu Sigurðar Guðmundssonar, sem hann sendi Knud Ziemsen, borgarstjóra í mars árið 1925. Í þessari skýrslu lýsir Sigurður mjög nákvæmlega rýmisuppbyggingu hins nýja skóla sem hann er með á teikniborðinu.

„Skólahúsið og umhverfi þess - heilar, langar línur og stórir fletir - sýnist mjer vera vel til fallið að gera undirstöðu eða aðdraganda að þyrpingu hinna viðhafnarmeiri stórhýsa, sem von er á uppi á hæðinni kringum Skólavörðutorgið. En hvorki þetta hús nje önnur þar í kring meiga hreykja sjer svo hátt, að þau taki toppinn af háborginni.“

Hér á Sigurður við skipulag það sem Guðjón Samúelsson var að vinna að, svokallaða „háborg“, efst á Skólavörðuhæð. Þar var ætlunin að reisa stærri opinberar byggingar, svo sem háskóla, söfn og leikhús, auk stórrar kirkju á miðju torgsins sem ætlunin var að þessar byggingar mynduðu.

30.01.–09.05.2021

Ragnar Axelsson

Þar sem heimurinn bráðnar

Hafnarhús
Tryggvagata 17
101 Reykjavík

Opið daglega
10.00–17.00
Fimmtudaga
10.00–22.00

listasafnreykjavíkur.is
#listasafnreykjavíkur
411 6400

